

УДК 657

Нужна Оксана

к.е.н., доцент

Стаднік Олег

магістрант

Луцький національний технічний університет

м. Луцьк

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація

В статті розглянуті актуальні питання визначення та економічної сутності фінансових результатів діяльності підприємства. Здійснено огляд та оцінку літератури з питань дослідження суті понять «прибуток» і «збиток». Автор визначає поняття і основні характеристики прибутку і його роль у функціонуванні та розвитку підприємства.

Ключові слова: витрати, доходи, збиток, прибуток, фінансовий результат.

Кінцевим результатом діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта незалежно від виду його діяльності чи форми власності є отримання кінцевого фінансового результату, тобто прибутку. Від розміру отриманого прибутку залежать формування власного капіталу, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, а також платоспроможність підприємства. Прибуток як головний показник ефективності діяльності підприємства виступає і як критерій визначення рівня виплат дивідендів, як визначальний фактор при встановленні рівня заробітної плати і винагороди адміністрації.

Дослідженню проблем обліку та аналізу фінансових результатів приділяли увагу вчені В.П. Багров, В.Я. Соколов, Ф.Ф. Бутинець, Г.В. Савицька, О.І. Гадзевич, С.Ф. Голов, В.І. Іващенко, В.М. Костюченко, М.А. Болюх, А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Є.О. Підгора, М.Г. Чумаченко, О.В. Лишиленко, В.О. Мец, М.Р. Остапюк, З.М.Холод, Н.В. Чабанова та інші.

В економічній теорії в різні періоди розвитку категорія прибутку була об'єктом глибокого вивчення економічної науки. Однак і до теперішнього часу в економічній літературі не існує єдиної думки про сутність даної категорії, особливо багато дискусій ведеться щодо визначення поняття «прибуток».

Прибуток як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. У загальному вигляді прибуток - це різниця між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення. Він сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва і реалізації, розширення асортименту товарів, доцільність змін у цінovій політиці. Він є визначальним критерієм ефективності господарювання.

Ми вважаємо, що не слід віддавати перевагу одному поясненню прибутку, а потрібно розглядати різні ситуації походження прибутку, які взаємно не виключають, а доповнюють одна одну.

В сучасній науці поняття «прибуток» має різне значення. Це можуть бути доходи, які отримані підприємством, а також задоволення, яке одержить споживач. У всіх випадках мова йде про підприємства, споживача, суспільства.

Незалежно від існування різних точок зору, в основі поняття завжди лежала ідея, що прибуток - це частка, яка міститься у виручці від продажу. Розбіжності, причому досить суттєві, виникають при встановленні, з яких саме компонентів складається ця частка. Тривалий час в нашій країні вважалось, що найбільш правдиве тлумачення цього питання дали класики марксизму.

Першими дали визначення прибутку меркантилісти, які вважали, що прибуток виникає у сфері обігу, в зовнішній торгівлі, в результаті продажу товарів за більш високою ціною. Фізіократи вважали, що прибуток створюється тільки в сільському господарстві, де вплив сил природи приводить до перевищення споживчих вартостей над витратами виробництва [2, с. 299].

В економічній системі поняття прибутку існує з причини існування товарно-грошових відносин, появи і розвитку інституту власності, особливо приватної. Перші визначення прибутку збігались зі значенням валового доходу, який за індивідуалістичною системою розподілу поділявся на три категорії: доходи від капіталу, землі та доходи від праці. Вважалось, що кожен із видів доходів є обов'язковою винагородою для одержувача за надані ним послуги у народному господарстві [1, с. 59].

У працях відомих теоретиків переважали такі трактування прибутку, як винагороди за збереження капіталу, страхової премії за ризик, а також сприйняття прибутку як результату виявлення законів мінового процесу і вартості, що виникає завдяки зростанню капіталу з часом.

Позиція вчених щодо джерел виникнення прибутку формувалась здебільшого залежно від їх поглядів на закони виробництва, розподілу, обміну та споживання. Прибуток, за К.Марксом, – це перетворена форма доданої вартості, результат співвідношення між необхідним і додатковим робочим часом [3, с. 320].

Спираючись на досягнення класичної школи, під впливом теорії продуктивності капіталу, а також концепції граничної корисності на рубежі ХІХ-ХХ століть формувалась неокласична теорія прибутку. Вона мала подвійне тлумачення. З одного боку, Дж. Б. Кларк, Л. Вальрас вважали, що прибуток - це винагорода, ціна окремого фактора виробництва – капіталу, не враховуючи винагороди за всі інші фактори (землю, працю). З другого боку, прибуток розглядався як комплексний дохід підприємця від усіх факторів виробництва [2, с. 312].

Особливим чинником, який впливав на розвиток неокласичної теорії прибутку, був ризик, тому що будь-яка форма розміщення капіталу завжди пов'язана з невизначеністю. Поняття ризику в працях І. Фішера, Г. Мюрдаля, Е. Лундберга, Ф. Найта досліджується як важливий розрахунковий показник, що використовується для аналізу прибутків в умовах недосконалої конкуренції і надприбутків. При цьому сам прибуток характеризується або як винагорода підприємцю за певний ризик його діяльності, або як різниця між очікуваними і фактично отриманими доходами [2, с. 330].

Дж. М. Кейнс розглядав прибуток в системі макроекономічних показників

регулювання соціально-економічних процесів у державі за допомогою ефективного попиту. Погляди Т. Веблена, Дж. Гобсона, Г. Мінза, А. Берлі та Р. Гордона щодо походження й економічної природи прибутку визначили інституціонально-соціологічний напрям теорії доходів підприємницьких структур.

В умовах колишнього СРСР, коли визначені планом контрольні цифри й індивідуальні економічні нормативи тривалий час практично не змінювались, прибуток визначався як похідний показник від інших планових величин. Він дорівнював різниці між плановим обсягом продукції, що реалізувалась в оптових цінах підприємства, та її собівартістю. Виконання директивних планових показників у тому числі за величиною прибутку, було головною метою функціонування господарюючих суб'єктів [4, с. 63].

В наш час розвиток економіки України потребує нових підходів до управління формуванням і розподілом прибутку. Тому й саме визначення прибутку зазнає певних змін. Детально розглянувши трактування визначення прибутку різними авторами, можемо зробити висновок, що прибуток – це чистий дохід, який виражений у грошовій формі, суб'єкта господарської діяльності, і характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між усіма доходами і пов'язаними з ними витратами. Це визначення, на нашу думку, лаконічне, але водночас дає можливість точно зрозуміти сутність досліджуваної категорії.

Розглядаючи сутність прибутку, потрібно у першу чергу відзначити наступні важливі його характеристики.

По-перше, прибуток є формою доходу суб'єкта господарської діяльності, що здійснює певний вид діяльності. Ця зовнішня найпростіша форма вираження прибутку є, разом з тим, недостатньою для його повної характеристики, тому що у деяких випадках активна діяльність у якій-небудь сфері може і не бути пов'язаною із одержанням прибутку (наприклад, політична, благодійна діяльність).

По-друге, прибуток є формою доходу суб'єкта господарської діяльності, що вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху. Категорія прибутку нерозривно пов'язана з категорією капіталу – особливим фактором виробництва – і в усередненому вигляді характеризує ціну функціонуючого капіталу.

По-третє, прибуток не є гарантованим доходом суб'єкта господарювання, що вклав свій капітал у той чи інший вид бізнесу. Він є результатом тільки успішного здійснення цього бізнесу. Прибуток є певною мірою і платою за ризик здійснення підприємницької діяльності.

По-четверте, прибуток характеризує не весь дохід, отриманий в процесі господарської діяльності, а тільки ту частину доходу, що «звільнена» від понесених витрат на здійснення цієї діяльності. Тобто, у кількісному вираженні прибуток є залишковим показником, що є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення підприємницької діяльності.

По-п'яте, прибуток є вартісним показником, вираженим у грошовій формі. Така форма оцінки прибутку пов'язана з практикою узагальненого вартісного обліку всіх пов'язаних з ним основних показників – вкладеного капіталу,

отриманого доходу, понесених витрат тощо, а також з діючим порядком його податкового регулювання.

Список використаних джерел

1. Економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : навч. посіб. / За ред. С.Б. Барнгольца. – М, 2005.
2. Грязьова, А.Г. Фінансово кредитний енциклопедичний словник [Текст] / А.Г. Грязьова. – М.: Фінанси і статистика, 2002. – 1168 с.
3. Манів, З. О. Економіка підприємства [Текст] : навч. посіб. / З.О. Манів, І.М. Луцький. – К. : Знання, 2004. – 580 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
4. Організація бухгалтерського обліку [Текст] : навч. посіб. / За ред. В.С. Леня. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.

УДК 338.436.33:346

Радченко Оксана

к.е.н., с.н.с.

ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН

м. Київ

ДОСВІД АГРАРНОГО БЮДЖЕТУ ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація

У статті розглянуто питання формування аграрного бюджету ЄС та деякі позиції і особливості спільної аграрної політики (САП). Проаналізовано асигнування та виконання бюджету ЄС за 2010-2013 рр., розглянуто нормативні акти щодо нового планового бюджетного періоду. Визначено можливості та необхідність використання досвіду бюджетного планування країн ЄС для України.

Ключові слова: *Аграрний бюджет ЄС, сільське господарство, Спільна аграрна політика, заходи підтримки.*

Уряди європейських країн прийняли політичний курс на підтримку сільського господарства та виробництва харчових продуктів як засіб забезпечення запасів продовольства і запобігання економічній депресії в сільських районах. Такий шлях виявився досить успішним і призвів до збільшення кількості вироблених харчових продуктів. Виробництво зерна, молока і яловичини за останні сорок років зросло майже вдвічі. Цей досвід буде корисним і для України, як великої аграрної держави.

Проблеми висвітлення досвіду формування та використання аграрного бюджету ЄС знайшли висвітлення у працях О.М. Бородіної, І.В. Бураковського, В.М. Геєця, С.М. Кваші, Т.О. Осташко та інших. Авторами досліджено, що підтримка сільського господарства прийняла форму Спільної Аграрної Політики (далі - САП), яка обходиться країнам ЄС приблизно в 40 мільярдів євро на рік.

Дослідити розвиток аграрного бюджету європейських країн та визначити